

AMSTERDAMS

FONDS

VOOR DE

KUNST

JAARVERSLAG

1984

ALBERT VAN DALSUMPRIJS

toneelseizoen 1983/1984

toegekend aan *Jan Ritsema**

Rapport Adviescommissie

Aan de ontwikkeling van oorspronkelijk Nederlands toneel wordt sinds enige decennia gelukkig meer aandacht besteed dan in het verleden. Het waren toen niet zelden voornamelijk literaire maatstaven die werden aangelegd voor Nederlandstalig toneel.

De recente maatschappelijke ontwikkelingen hebben het werk van de theatermakers beïnvloed. Toneelschrijvers, regisseurs en acteurs zijn met voortvarendheid een nieuwe weg ingeslagen.

Het onderwerp en ook de uitvoering van een toneelvoorstelling werd meer en meer gerelateerd aan de dagelijkse beleving van het publiek waarvoor de voorstelling werd gespeeld. Er werd mede daardoor steeds minder uit het buitenland geïmporteerd.

Het aantal toneelschrijvers is sterk toegenomen, evenals de publieke belangstelling voor oorspronkelijk Nederlands toneel, al moesten vooral ouderen onder dat publiek er nog wel even aan wennen, dat toneelstukken zich niet langer geruststellend ver weg in het buitenland afspeelden, maar langs de kortste weg de eigen Nederlandse leefsituatie ter discussie stelden.

Om de confrontatie zo direct mogelijk te maken, ging een aanzienlijk deel van de nieuwe generatie theatermakers er toe over om hun stukken in een collectief te doen ontstaan. Meestal zonder auteur, zonder regisseur, maar wel onder leiding van een stimulator of begeleider, een nieuwe verschijning in de theaterwereld. Het Werktheater is een van de groepen waarbij deze nieuwe manier van werken tot opmerkelijke resultaten heeft geleid. In het seizoen 1983/1984 was *Adio* zo'n voorstelling. De begeleider was Jan Ritsema, die al eerder bij het Werktheater Joop Admiraal had gestimuleerd tot zijn onthutsende creatie in *'U bent mijn moeder'*.

Jan Ritsema, die zijn opleiding heeft gehad aan de Utrechtse akademie voor expressie door woord en gebaar, heeft zich in korte tijd ontwikkeld tot een veelzijdige en eigenzinnige theaterpersoonlijkheid.

Naast zijn begeleiding van oorspronkelijke Nederlandse

voorstellingen in het theater en de theaterschool, is Jan Ritsema de oprichter van de inmiddels befaamde Theater-boekhandel in de Amsterdamse Stadsschouwburg. Hij is niet alleen de eerste die erin is geslaagd om zo'n stimulerende theaterboekhandel in stand te houden, hij heeft er bovendien een centrum van activiteit van gemaakt. Met het organiseren van reizen naar belangrijke voorstellingen elders in binnen- en buitenland heeft hij velen aan zich verplicht. Met het tegen minimumprijzen uitgeven van de toneelteksten van Nederlandse opvoeringen niet minder. Een riskante onderneming dit laatste, die bepaald persoonlijke moed vereist.

Jan Ritsema is een zachtmoedige bezetene van het theater, wiens geloof en onwankelbaar vertrouwen in de vele mogelijkheden inmiddels bergen heeft verzet. Zelf meestal bescheiden op de achtergrond blijvend, is hij een stuwende kracht in de Nederlandse theaternieuweling van de laatste jaren gebleken.

25 september 1984

Alma Post
Peter Oosthoek
Egbert van Paridon

Aan het bestuur van het Amsterdams
Fonds voor de Kunst

Amsterdam, 13 januari 1985

* Geachte leden van het bestuur,

Enige dagen voor de openbare bekendmaking van de prijswinnaars van het Amsterdams Fonds voor de Kunst 1984 is ons getraagd of wij de prijs zouden accepteren. Evenals ikzelf hebben blijkbaar alle laureaten daarop bevestigend gereageerd. Ik was verrast en voelde mij geleid met de Albert van Dalumprijs. Overwegingen om de prijs te weigeren, die aan het besluit om de prijs te accepteren vooraf gingen, moesten het afleggen tegen mijn onverholten blijdschap. Een mogelijke weigering leek mij vooral ingesluisterd door valse motieven die roken naar een chique pedante ijdelheid. Waarom zou ik calvinisties kniezen waar roomse vreugde bij zoveel eer goed gepast leek.

Naarmate de maanden verstrijken, die liggen tussen de bekendmaking en de uitreiking, stranden mijn pogingen een waarachtig dankwoord op te stellen. Als ik mijzelf de prijs in ontvangst zie nemen dan zie ik een walgelijke combinatie staan van schaamte en schaamteloosheid. En dat terwijl ik mij geen grotere vreugde kan voorstellen dan mijn dankbaarheid uit te spreken aan allen met wie ik heb samengewerkt en die daarin zoveel vertrouwen gegeven hebben, die veel van henzelf gegeven hebben, zonder hetwelk de voorstellingen, de boeken en de winkel niet tot stand zouden zijn gekomen. Niet zelden echter voel ik mij in al dat werk, waarvoor men mij nu de prijs heeft toegedacht, een parasiet terend op de moed, de kracht en de schoonheid van anderen. Het is dit dat mij dwarszit, waardoor ik mij het aannemen van de prijs als een daad van grote schaamteloosheid kan voorstellen die mij niet anders dan met schaamte kan vervullen.

15

Want wie ben ik? Wat heb ik dan wel gedaan? Waar is mijn moed, mijn hartstocht, mijn kunstenaarsschap? Ik ben een schipperende middenstander laverend tussen de meningsloosheid van een boekverkoper en de esthetische beleving van een lasse kunstenaar bij wie enige hartstocht ver te zoeken is. Een grijs compromisfiguur, het prototype van dit afgelopen decennium, waarin de kunstenaar zich hult in quasie bravour van decadentie en laf cynisme. Daarmee ijdel hopen zich te tooien met de nieuwe kleren van onburgerlijkheid, vrijheid en ongebondenheid, niet beseffend dat deze vermeende onderscheidingen gekocht worden met de standpuntloze burgerlijkheid en lasse angst voor hartstocht om te kiezen voor leven, voor menselijkheid. Deze lasse houding, ook van mijzelf, kan ik begrijpen als een teleurgestelde reactie op de hoopvolle periode aan het eind van de zestiger jaren, toen het makkelijk achter doelen aanhollen was. Maar nu, nu perspectieven ontbreken, juist nu is het van belang dat de kunstenaar begrijpt dat een decadent nihilisme, dat gebrek aan moed om te kiezen voor het leven, de intellectuele wegberijder is van een sluimerende nieuwe reactie. Het is in dit klimaat, waartegen ik mij nauwelijks verzet, dat ik de prijs niet kan accepteren, zolang ik het leven leid van de hardwerkende maar meningsloze middenstander/kunstenaar, de schipperaar bij uitstek.

Let wel, het is niet uit ondank voor de jury, voor het Amsterdams Fonds of voor al diegenen met wie ik de laatste jaren heb mogen werken. Daarvoor veel dank! Maar het is uit een overtuigend besef van ongepastheid. De prijs misstaat mij nu op dit moment.

Daarom verzoek ik u mij de prijs niet uit te reiken.

Met respect en hoogachting verblijf ik,

jan ritsema.